

Tijdelijke en permanente Poolse migratie

Door de vele tijdelijke arbeidsmigranten vanuit Polen is het aannemelijk dat het aantal permanente migranten hoger gaat uitvallen dan verwacht. De Poolse economie groeit echter aanzienlijk, waardoor het effect van de tijdelijke op de permanente migratie beperkt zal blijven.

De gevolgen van migratie uit de nieuwe EU-lidstaten worden regelmatig breed uitgemeten in de pers. Vanwege de grote aantallen zijn vooral de Polen veelvuldig in het nieuws. Er is een discrepantie tussen deze beeldvorming en de officiële cijfers over migratie. Hierom, en om de economische effecten voor Nederland van de immigratie uit Polen goed te kunnen duiden, is inzicht in het tijdelijke dan wel permanente karakter van de migratiestroom van cruciaal belang. Tijdelijke arbeidsmigranten hebben grosso modo een positief effect op de economie en de publieke kas omdat ze arriveren, werken en daarmee bijdragen aan de productie, belastingen en sociale premies betalen, en vervolgens het land weer verlaten. Bij permanente migranten is het effect op de economie en de publieke kas onder andere afhankelijk van de kennis en het opleidingsniveau van de arbeidsmigrant (Roodenburg *et al.*, 2003). De vraag in dit artikel is hoe de aantallen migranten zich in de toekomst verder zullen ontwikkelen.

Enkele feiten

De migratie uit de nieuwe EU-lidstaten is de afgelopen jaren sterk gestegen. Het officiële migratiesaldo vanuit Polen lag in 2007 rond de 6.800 personen, terwijl het in 1997 nog rond de achthonderd personen lag. En het migratiesaldo is begin 2008 weer verder gestegen; in het eerste kwartaal van 2008 betrof het ongeveer 2.500 personen terwijl het in het eerste kwartaal van 2007 ongeveer 1.250 mensen betrof. Ook vanuit de landen die tegelijkertijd met Polen zijn toetreden tot de EU, zoals Hongarije, Tsjechië en Slowakije, is het migratiesaldo toegenomen.

De hoogte van het officiële migratiecijfer lijkt beperkt. De aantallen bevinden zich binnen eerder geraamde marges van vijfduizend tot tienduizend migranten per jaar in de jaren na het toetreden van de nieuwe lidstaten (De Mooij en Roodenburg, 2004). Die cijfers betreffen echter permanente migratie. Daarbij gaat het dus om personen die zich inschrijven bij een gemeente met het doel minimaal vier maanden in Nederland te verblijven. Het exacte aantal personen uit de nieuwe EU-lidstaten dat zich

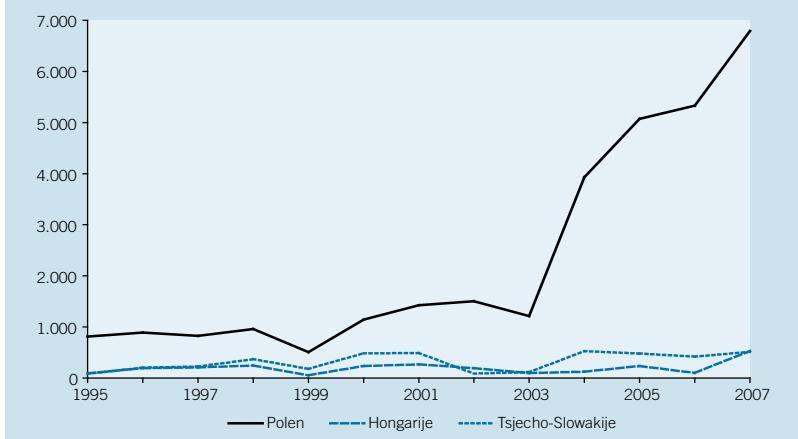
op een bepaald moment in Nederland bevindt is niet bekend. Het aantal banen van personen uit de EU-lidstaten werd begin 2008 op ruim honderdduizend geschat (Van den Berg *et al.*, 2008). Het merendeel van deze banen wordt bezet door Polen die tijdelijk in Nederland verblijven.

Uit administratieve gegevens van het CBS blijkt dat er per 30 september 2005 ongeveer 55.000 Polen in Nederland aanwezig waren (tabel 1). Het aantal tijdelijke migranten is vrijwel net zo groot als het aantal permanente migranten. De Polen zijn daarmee uitzonderlijk: bij de groep van alle migranten is de verhouding tussen tijdelijk en vast ongeveer een op tien, en bij Hongarije, Tsjechië en Slowakije (tevens voormalig Tjecho-Slowakije) is de verhouding zelfs een op vijftien. Tijdelijke migranten zijn overwegend van het mannelijke geslacht, terwijl permanente migranten uit nieuwe EU-lidstaten overwegend van het vrouwelijke geslacht zijn. Merk hierbij op dat het aandeel huwelijksmigranten voor 2004 voor Polen nauwelijks afwijkt van andere Europese landen. Desondanks is het aandeel vrouwelijke tijdelijke migranten uit Polen met 36 procent relatief groot tegenover de tijdelijke migranten uit de andere landen. Uit internationaal vergelijkend onderzoek is bekend dat immigranten over het algemeen jong zijn (McKenzie, 2008). Liefst 36 procent van de tijdelijke Poolse migranten is tussen de 15 en 25 jaar oud. Voor de totale groep van tijdelijke migranten is dit voor zeventien procent het geval, en voor de tijdelijke migranten uit Hongarije, Tsjechië en Slowakije is dit het geval voor slechts dertien procent. Overigens zijn ook de permanente migranten uit Polen jong in vergelijking met de permanente migranten uit andere landen. Gezien de recente datum van de hoge migratiecijfers is de leeftijdsverdeling van de Poolse migranten nog in opbouw omdat een deel van de permanente migranten in Nederland oud zal worden. Het hoge aantal tijdelijke migranten uit Polen kan op termijn gevolgen hebben voor het aantal permanente migranten. Toch is de verwachting op basis van bestaand onderzoek dat het overgrote deel van de tijdelijke migranten terug zal keren naar het land van herkomst (Van den Berg *et al.*, 2008). Maar enig effect van de tijdelijke op permanente migratie is waarschijnlijk: de Polen zijn jong en daarmee nog niet gebonden aan hun vaderland door het bezit van een eigen huis of een eigen gezin. Door de land-specifieke kennis en vaardigheden die ze opdoen via de tijdelijke migratie is hun verwachte loon in Nederland hoger geworden en in andere landen niet.

AMCO WIERING,
ROB EUWALS EN
HENRI DE GROOT
Student aan de Vrije
Universiteit Amsterdam,
programmaleider Arbeids-
markt bij het Centraal
Planbureau (CPB) en
universitair hoofddocent
aan de Vrije Universiteit
Amsterdam

Figuur 1

Migratiesaldo naar land van herkomst (personen).

Bron: CBS Statline

Een deel van deze groep kan in een later stadium alsnog besluiten zich definitief in Nederland te vestigen.

Toekomstperspectief

Om zicht te krijgen op de te verwachten aantallen Polen in Nederland is zicht op (re-)migratiemotieven cruciaal. Vooral economische motieven zijn belangrijk. Tijdelijke migranten komen vrijwel uitsluitend met een arbeidsmotief, en uit de officiële cijfers over migratie blijkt dat ook bij de permanente migranten arbeid het belangrijkste motief is. De economische literatuur biedt veel inzicht in determinanten van migratiestromen. Dominante factoren die migratiestromen verklaren zijn afstand, in fysieke termen, maar bijvoorbeeld ook cultureel, het spreken van een gemeenschappelijke taal, inkomen in het land van herkomst en bestemming, en werkloosheid in land van herkomst en bestemming (Karemera et al., 2000; Mayda, 2005; CPB/SCP, 2006; Wiering, 2008).

Het huidige hoge niveau van migratie wordt verklaard door het aanzienlijke verschil in de situatie op de Nederlandse en de Poolse arbeidsmarkt. De gemiddelde arbeidscompensatie per werknemer, aangepast voor prijsniveau en wisselkoers, lag in 2006 in Polen op zo'n 45 procent van het Nederlandse niveau (OESO, 2008). Het Poolse nationale bureau voor de statistiek stelt dat de gemiddelde nominale arbeidskosten per gewerkt uur in de bouwsector in Nederland bijna zeven keer zo hoog liggen als in Polen. Daarnaast is er in bepaalde sectoren in Nederland een grote vraag naar arbeid. Kortom: door de hogere lonen en de hoge vraag naar arbeid zijn de huidige prikkels voor de Polen om in Nederland te komen werken sterk. De recente economische ontwikkelingen in Polen maken aannemelijk dat in de nabije toekomst het hoge aantal migranten zal afnemen. Inkomensverschillen tussen Polen en Nederland worden kleiner ten gevolge van

substantiële verschillen in de groei van het bruto binnenlands product per hoofd van de bevolking. De Nederlandse groei lag de afgelopen twee jaar rond de drie procent, terwijl de groei in Polen met 6,3 procent in 2006 en 6,6 procent in 2007 meer dan het dubbele was. Prognoses wijzen op aanhoudende groeiverschillen waardoor het verschil in inkomen per hoofd tussen Polen en Nederland verder zal afnemen. Daarnaast werpen ook de hervormingen van de arbeidsmarkt in Polen hun vruchten af. Het huidige werkloosheidspercentage in Polen ligt met zo'n acht procent niet ver boven het Europese gemiddelde en is daarmee in een korte periode substantieel en gestaag gedaald: in 2003 was de werkloosheid nog twintig procent. Ook ontwikkelt Polen zich tot een aantrekkelijk land voor directe buitenlandse investeringen die van 0,2 procent van het bbp in 1990 zijn gestegen naar 3,2 procent in 2005. De economische omstandigheden in Polen verbeteren dus in een hoog tempo, en door de verbeterde kansen op werk in eigen land zal de bereidheid tot migratie afnemen en de bereidheid tot remigratie toenemen.

Conclusie

De Poolse groep van migranten in Nederland valt uiteen in twee klassen: tijdelijke en permanente migranten. De aanzienlijke omvang van de migratie heeft overwegend een tijdelijk karakter. Door mogelijke netwerkeffecten kan de totale groep van permanente migranten hoger uitvallen dan verwacht. Toch is op basis van de huidige economische ontwikkelingen in Polen de verwachting gerechtvaardigd dat in de nabije toekomst het hoge aantal migranten zal afnemen. Het effect van de tijdelijke migratie uit Oost-Europese landen op het totale aantal permanente migranten in Nederland zal naar verwachting beperkt blijven.

LITERATUUR

Berg, N. van den, M. Brukman en C. van Rij (2008) *De Europese grenzen verlegd. (Eerste) evaluatie flankerend beleid vrij verkeer van werknemers MOE-landen*. Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek.

CPB/SCP (2006) *Divers Europa*. Europese Verkenning Nr. 4, Bijlage bij Staat van de Europese Unie 2007. Den Haag: CPB/SCP.

Karemera, D., V. Iwuagwu Oguledo en B. Davis (2000) A gravity model analysis of international migration to North America. *Applied Economics*, 32(14), 1745-1755.

Mayda, A.M. (2005) International migration: A panel data analysis of economic and non-economic determinants. *IZA Discussion Paper 1590*. Bonn: IZA.

McKenzie, D. (2008) A profile of the world's young developing country international migrants. *Population and Development Review*, 34(1), 115-135.

Mooij, R. de en H. Roodenburg (2004) Arbeidsmigratie uit de Midden- en Oost-Europese toetredingslanden. In: *Jaarboek van de Koninklijke Vereniging voor de Staathuishoudkunde 2003/2004*, 32-41.

OESO (2008) *A Profile of Immigrant Populations in the 21st Century: Data from OECD Countries*. Parijs: OESO.

Roodenburg, H., R. Euwals en H. ter Rele (2003) *Immigration and the Dutch economy*. CPB Bijzondere Publicatie 47. Den Haag: CPB.

Wiering, A. (2008) *Polish labor migration to The Netherlands*. Amsterdam: Bachelorscriptie Vrije Universiteit.

Tabel 1

Tijdelijke en permanente migranten in Nederland, per 30 september 2005¹.

	Polen		Hongarije, Tsjechië en Slowakije		Totaal	
	Tijdelijk ²	Vast	Tijdelijk ²	Vast	Tijdelijk ²	Vast
Aantal (in duizenden)	27,34	28,25	0,80	12,25	159,14	1605,19
Vrouw (%)	35,7	66,6	16,3	64,2	28,3	51,6
Jonger dan 15 jaar (%)	0,0	5,8	0,0	4,8	0,0	5,5
15 tot 25 jaar (%)	36,2	15,7	12,5	10,3	16,9	12,1
25 tot 35 jaar (%)	26,7	33,3	38,8	30,9	31,6	21,7
35 jaar of ouder (%)	37,1	45,3	48,8	54,0	53,7	60,6

¹ Tijdelijke migranten betreffen werknemers die niet in de GBA ingeschreven staan en permanente migranten betreffen allochtonen van de eerste generatie. Het totaal betreft immigranten uit alle landen van de wereld.

² Standcijfers per 30 september 2005 gaat, en dat vooral bij de tijdelijke migranten het aantal kan variëren gedurende het jaar.

Bron: CBS Sociaal Statistisch Bestand